

Några ord om separatismen i Norrland

Man kan knappt föreställa sig, vilket ömt och sorgligt förhållande då uppstår, när gudfruktiga och välmenande själar råka i någon svårare praktisk förvillelse, då de av religiös bevekelse företaga någon galenskap i Israel; ty därigenom komma både de själva och andra kristna i en öm och kinkig belägenhet. Själva skola de då icke blott hava de otrognas fräcka smädelse emot sig, utan ock se andra kristna, som i den stora dyra huvudsaken, Guds råd om vår frälsning, äro med dem ett hjärta och en själ - de skola ock se sådana uppträda emot sig. Och även för dessa senare blir ett sådant uppträdande en ganska öm sak; det blir såsom för en fältskär, som måste avsäga en kär väns arm eller ben. Sådant vederfors *Luther*, då några av hans och reformationens livligaste vänner föllo i *bildstormeriets*, andra i *vederdöperiets* förvillelser. Där måste *Luther* med all kraft uppträda emot många sina vänner, många som på det hjärtligaste instämde med honom i huvudsaken; och i detta sitt uppträdande måste han nu stå på de påviskas sida! Tänk oss vilken ställning! Så måste ock Kristus »näpsa» sin käre Johannes och hans broder Jakob och säga till dem: *I veten icke, vilken andes barn I ären*, när de blott av trofast nit för sin Herre, men i missförstånd om hans Ande, ville nedkalla eld från himmelen över samariterna.

Ungefär sådan är ock vår ställning nu, då vi åter, på många vänners uppmaning, vilja tala något i ovanskrivna fråga. Ty om ock bland dessa separatister finnas några uppblåsta och köttsliga äventyrare, så är dock obestriddt, att också många ibland dem äro gudfruktiga och redligt menande själar, som stå i nåd hos Gud i höjden, medan deras fräcka smädare äro utan gudsfruktan och utan nåd. Gud give oss alla den nåden att så tänka, tala och handla i denna sak, som vi en gång skola önska, att vi gjort, då vi stå inför den siste avgörande Domaren och alla mänskliga förhållanden hava upphört - nämligen att vi uppriktigt fråga blott efter sanning och rätt, utan avseende på vad köttet eller världen tycka därom! Vi vilja denna gång till våra läsares behjärtande blott meddela: Ett brev till några bekymrade vänner i Norrland

Käre vänner! I sägen, att redan *det* bekymrat eder, *att vi leva i en så ostörd ro*, då däremot ett sådant företag som separatisternas skulle medföra strid och förföljelse - som ju allt är goda tecken på Kristi kyrka - samt att det torde vara det falska hjärtats fruktan för lidande och kärlek till ro och bekvämlighet, som gör, att vi icke få samma förstånd om saken som separatisterna». Svar: Sannerligen en ganska kristlig omtanke! Och likväl kan jag bekänna, att även jag och många med mig hava gjort oss precis samma skrupel, ja, till den grad, att vi rent av kommo till en motsatt benägenhet emot den nämnda naturliga, nämligen, att vi tvärtom ville nu på förhand antaga, att separatisternas sak måste vara riktig; ty det måste ju vara rättare, det som var svårare (menade vi), och där mera strid och kraft syntes utveckla sig! Och icke desto mindre hava vi blott genom ordets rannsakande och Guds Andes åkallande kommit till visshet därom, att i närvarande omständigheter separatisternas företag icke är det rätta. Men innan jag går att bevisa detta, vill jag först tala något mer om den anförda skrupeln.

Det är en tankvärd sanning, att förståndet ofta böjer sig efter viljan, att många blott för köttets lustar aldrig vilja förstå sanningen. Men kanske lika märkvärdig och ännu mera fördold är den omständigheten, att väckta och allvarliga själar förts ännu mäktigare till stora förvillelser genom den motsatta benägenheten, - nämligen den, att genast antaga det svåra för det bestämt rätta; - samt genom den därmed nära förenade arten hos det stolta människohjärtat att alltid se efter *lysande* gärningar och förakta det, som icke lyser. Vad är det för stort, mena vi, att blott i sitt hus och sitt jordiska kall, under enfaldig tro på Frälsaren, göra blott vanliga små kärlekstjänster? Nej, något större måste man uträtta på jorden!

Se, genom denna art i oss blir det snart en mycket svårare konst att kunna se blott på *Guds ord och ordning* och i enfald stilla förbli därvid; ty vad man får lida vid yttre lysande äventyr, det blir snart för den gamle Adam ersatt genom det fördärvade hjärtats hemliga njutning över sina dråpliga verk eller företag. O, denna tanke, att det svåraste skall vara det rättaste, det mödosammaste och ovanligaste skall vara det heligaste, det skarpast sagda skall vara det rättast sagda - huru många och stora galenskaper som från denna tanke utgått, därom vittnar alla tiders kyrkohistoria.

När en svärmisk ande först mött en motsägelse och därpå genmält: »Ja se, ni vill skona *köttet*, därför vill ni icke förstå sanningen!» så hava menlösa och gudliga själar på ögonblicket lämnat all prövning och eftertanke och genast fallit till: Det svåraste måste vara det rättaste, hava de tänkt. När t.ex. ett klosterhelgon utropat: »I viljen vara kristna och dock leva som andra människor i goda hus, med maka och barn, arbeta och samla som världens barn! I viljen äta och dricka gott och sova i en god säng, då likväl Guds Son på jorden hade intet, vartill han kunde luta sitt huvud, låg på marken, levde i öknen, fastade i 40 dagar; och våra fäder levde i hålor och jordens klyftor, nödlidande, plågade, misshandlade, vilka världen icke var värdig m.m.

Nej, upp från eder maklighet! följ den Kristi och hans helgons fotspår!» m.m. Se, den som nu ville vara rätt gudfruktig och salig, vad gjorde han? Jo, flydde bort från det bekväma samhällslivet, lämnade hus, hustru och barn, och begav sig till ödemarken, till jordkolor och bergskrevor - och blev en *eremit*. Då en annan kom och sade: »I viljen vara kristna, men bo i all ro i edert land och veten, att det land, som sett Guds egen Son födas inom sitt helgade område, sett honom vandra, verka, lida och dö, det land, som emottagit Guds Sons blodsdroppar och haft hans heliga lekamen i sitt sköte - att det landet nu trampas och oskäras av korsets fiender, turkarna, som misshandla våra bröder, när de komma dit för att tillbedja. Upp i Herrens kraft! tagen korset på eder, befrien det heliga landet från dess skändare, och helgen det åt Herren!

Och se, stora skaror, tusenden och åter tusenden, ända till millioner, lämnade samhället, hustru och barn åt sitt öde, togo ett rött kors på skuldran och ett svärd i handen och tågade av mot det heliga landet, att strida och falla offer för hunger, sjukdomar eller svärd: detta var »*korstågen*». Hör! visserligen var detta svårare, visserligen var detta mödosammare för kroppen, än att i samhället och huset i stillhet och gudsfruktan försörja hustru och barn och tjäna sin nästa! Visst var eremitlivet och korståget svårare.

Men var det rätt? Var det efter Guds ord och förordning? Man får således icke låta förbrylla sig av det utropet: Ni vill fly korset, därför förstår ni icke sanningen! utan då svara: Att köttet vill fly korset, det är nog sant; men det är icke därför avgjort, att eder sak är rätt. Därom skola vi rådfråga Guds ord. Och detta är, vad vi nu vilja företaga.

För att nu icke tala om det, varom vi äro ense med våra separatistiska bröder, såsom att uti de nya bröderna många och endels svåra fel finnas (ehuru även härom enskilda misstag inlupit vid anmärkningarna), och att inom vår kyrka många präster finnas, som icke blott leva oskickligt, utan ock lära falskt; ja, att kyrkan är mycket förfallen, att där är mycket att beklaga - för att icke tala om detta, som ingen upplyst kristen nekar; så gå vi genast till det, varuti vi anse separatisterna förirra sig. Om jag skulle med ett enda ord nämna det, varuti alla deras förirringar synas hava sin grund, så heter detta: *sammanblandning* - eller *förblandning* - en förblandning av saker, som borde på det nogaste åtskiljas. Vi lämna åt Gud att döma, om sådan sammanblandning kommer av oreda i förståndet eller oredlighet i viljan; i alla fall gör den här stor skada.

Hos de okunnigare, som mindre läst t.ex. våra symboliska böcker, består denna sammanblandning redan däruti, att de

1 - icke skilja mellan den *yttre, synliga kyrkan* och mellan den *osynliga* eller Kristi *levande* lemmar, utan tala om församlingen blott i den senare, den inskränkta betydelsen, och vilja hava en sådan församling på jorden, i vilken bara trogna skulle vara tillsammans (*donatisternas villfarelse*).

2 - att de icke skilja mellan vad en kyrkans tjänare är *för sig själv* eller *såsom kristen*, och däremot vad han är och gör *såsom kyrkans tjänare* eller *i kyrkans namn*. Nu kunna de väl förstå denna åtskillnad, när man just talar därom; men så snart de börja handla om sina skäl för utgåendet från församlingen, då förgäta de oupphörligt denna åtskillnad, då sammanblanda de det ena med det andra. Då se de på den yttre församlingens *ogudaktiga* medlemmar och säga: »Är detta en medlem av kyrkan?» Då får således ingen otrogen och ogudaktig tillhöra kyrkan; då veta de blott av den osynliga församlingen. De, som så göra, och i synnerhet de, som icke ens *förstå* denna åtskillnad, utan anse detta såsom något konstigt eller nytt, läse Kristi beskrivningar om »*himmelriket*»,

läse ock Augsburgiska bekännelsens apologi, »Om Guds kyrka och församling». Se här blott en liten bit därur, så lydande: »Kristus talar om församlingens anseende eller tillstånd, då han säger: *Himmelriket är likt en not* (i vilken både *goda* och *onda* fiskar samlades, (Matt. 13: 47), eller *tio jungfrur* (m.fl. liknelser), och lärar därmed att *församlingen är skyld och betäckt av de ogudaktigas stora hop och myckenhet* och vill (märk!), att de fromma och gudfruktiga *icke skola taga anstöt därav*; ja ock, på det vi må veta, att *ordet* och *sakramenten* icke därför äro utan kraft och verkan, att *de handhavas* och utdelas av *onda och ogudaktiga*.

Kristus lärar ock vidare därmed, att ehuru väl de ogudaktiga äro i församlingen och hava delaktighet av de utvärtes tecknen (ordet och sakramenten), äro de dock icke Kristi rätta och sannskyldiga rike eller Kristi rikes rätta lemmar, utan lemmar i djävulens rike.» Rummet medgiver ej att införa mera av denna långa förklaring; märk dock redan härav skillnaden mellan den *synliga* och *osynliga* församlingen. (»*Osynlig*» kallas den församling, som blott Gud ser och räknar, nämligen de i hjärtat rättsinniga.) Korteligen: *Donatisternas* dröm om en yttre församling av idel trogna har aldrig blivit verklighet på jorden. Det måste vara goda och onda fiskar i den *noten*. Det måste få vara ogräs och vete tillsammans till skördetiden. Så ängsligt det än må förefalla oss, hjälper här intet! Kristus har sagt det! Och Kristus har sålunda beskrivit »*himmelriket*». Men »icke äro alla de *israeliter*, som härstamma från *Israel*. På det att var och en må inse, vad detta innebär, så märk: en människa kan på en gång vara *utvärtes* en medlem av Kristi synliga församling, och på samma gång *invärtes* en medlem av djävulens rike!

Är detta för svårt, så märk på Kristi ord: *Himmelriket är likt en not*, m.m. Vad är då kännetecknet på Kristi församling, den *utvärtes* nämligen? Svar: Intet annat än *ordet* och *sakramenten*; intet annat, än att den *såsom församling*, eller *i församlingens namn*, hyllar och bekänner Kristi oförfalskade lära, även om de flesta medlemmarna, ja, de som sitta vid styret, själva för egen del icke tro och leva kristligt; ty hjärtats tro och kristligt leverne höra till den *osynliga* församlingen; nej, blott de i kyrkans namn föra den kristliga bekännelsen, så tillhöra de kyrkan. Men om då några förneka kyrkans tro och uppsåtligt lära däremot, så utesluta blott dessa sig själva; men församlingen själv står likväl kvar, så länge denna vidbliver sin bekännelse. Den, som härav icke förstår saken, läse mera härom på andra ställen.

Vad härtills blivit sagt, förstå de mera belästa separatisterna mycket väl; men då består *deras* sammanblandning däruti, att de icke skilja mellan *kyrkan* och *särskilda lärare* inom densamma; samt mellan *kyrkans lära* och *vissa böcker*, som äro i bruk inom henne. Märk då: Här talas ju icke om den *osynliga* kyrkan, utan om den *yttre* församlingen, som ju alltid är blandad av levande och döda lemmar. Då måste ju medgivas, att, såsom Luther vidlyftigt med skriften bevisat, »*kyrkan kan fara vilse*», kan i mycket vara blind och begå dårskaper, och dock vara Kristi kyrka; ty även de troende fela ju, mycket mera då de otrogna! och vi tala ju om den utvärtes, blandade kyrkan.

Vi skola lägga märke vid det, att »*kyrkan kan fara vilse*». Nu hör det till vår blandade utvärtes kyrkas förseelser, att hon dels icke vakar över att alla hennes tjänare riktigt förkunna hennes egen lära; dels att största hopen av hennes medlemmar ej sågo de fel, som vidlådde de »*nya böckerna*», då dessa antogos; varav kommer, att hon inom sitt sköte har lärare och böcker, som icke rent förkunna hennes egen lära. Nu stirra våra separatistiska bröder på felen i dessa »*nya böcker*» och hos de lärare, som ej predika rätt efter kyrkans lära, och säga: »Se! hör! detta är "*kyrkans lära!*"» då likväl samma kyrka bekänner sig till en helt annan lära, bibelns i våra symboliska böcker förklarade lära.»

»Ja, men», säger du, »kyrkan har ju själv *antagit* de nya böckerna såsom sina!» Svar: (och märken härpå!) Men det har hon gjort *under det villkor och i den mening, att de skulle vara ense med kyrkans bekännelseskriter*. Hon har aldrig såsom kyrka förnekat dessa senare och velat i *deras ställe* införa en *ny lära*, utan hon vidhåller ännu sina symboliska böcker såsom sin egen bekännelse, tro och lära, fordrar denna lära av sina tjänare, ja, fordrar,

att de med ed heligt förplikta sig till att endast förkunna denna lära; ehuru det å andra sidan hör till hennes egenskap av en *yttre, blandad kyrka*, att hon kunnat vara blind för de *fel*, som influtit i hennes senare antagna böcker, samt att hon så lamt handhaver sin egen lära, att hennes egna tjänare ofta fela däremot. Nu kan ingen upplyst kristen neka, att detta bedrövliga förhållande äger rum; han nekar ej heller, att det är ett högst beklagligt förhållande, och ett ont tecken för kyrkan. Men det är likväl en okristlig orättvisa att icke skilja mellan kyrkans *lära* och kyrkans *förseelser*, att kalla de i hennes nya böcker eller hos särskilda lärare förekommande felen eller villfarelserna för *kyrkans lära*, då hon likväl, såsom kyrka, eller i kyrkans namn, yrkar en hel annan, en förträfflig lära; ja, även stundom, om ock för sällan och lamt, angriper och näpser de lärare, som vika därifrån, nämligen när det sker mera uppsåtligt, påtagligt och uppenbart: allt ett bevis ändå, att kyrkan dock vidkännes sin egen lära och vill hålla den vid makt.

Ja, även då hon under tiden förföljt sina egna trognaste söner, så har hon aldrig anfört såsom deras brott, att de förkunnat evangelium efter våra symboliska böcker, utan det har tvärt om skolat vara något fel, någon avvikelse från denna lära, eller ock något fel mot ordning eller underdånighet. Men aldrig har det hetat: Ni får icke predika denna lära, att människan varder rättfärdig av idel nåd genom tron allena, utan kyrkan har anfört antingen någon verklig, eller ock förment och diktad avvikelse från våra bekännelseskriterier såsom skäl och grund för sina åtal.

Härvid haven I med förvåning anmärkt: »Vad! Kan det vara Kristi kyrka, fastän hon under tiden förföljt sina egna trognaste söner?» O, mina käraste! Vakten eder för *sammanblandningen* av den *synliga* och den *osynliga* kyrkan! Huru kan en gammal utvärtes kyrka annat än hava största delen av sina medlemmar andligen blinda och döda? Därom är det aldrig värt att tala. Utan vi hava här blott att handla om den *lära*, som hon *såsom kyrka* bekänner och försvarar. Och vi hava nu funnit, att denna likväl inom vårt land är den rena evangeliska sanningen, sådan den i våra symboliska böcker är förklarad.

Besinnen, huru helt annat förhållandet var inom den katolska kyrkan, vilken själv, såsom kyrka, lärde och fordrade av sina tjänare, att de skulle lära, det vi genom egna verk göra oss värdiga Guds nåd, utom flera andra galenskaper. Och när denna lära förkastades av några trogna, som i dess ställe lärde, att »vi *varda rättfärdiga utan förskyllan, av Guds nåd, genom återlösningen i Kristus Jesus*», så blevo dessa trogna vittnen av kyrkan levande brända, såsom *Joh. Huss* m.fl., eller åtminstone från kyrkan uteslutna, bannlysta, såsom *Luther* m.fl. Se detta gjorde den kyrkan själv, såsom kyrka, eller i själva kyrkans namn. Mot en *sådan* kyrka hade Luther att kämpa, och om en *sådan* var det, han talade. Att icke göra denna åtskillnad måste åtminstone kallas en stor obetänksamhet och vårdslöshet.

Låtom oss slutligen se, huru Herren Kristus själv handlade i denna fråga. O, ett starkt och avgörande exempel! Uti Uppb. 2:a kap. säger Herren till församlingsföreståndaren i Pergamus: *Jag känner dina gärningar, du håller dig till mitt namn och har icke förnekat min tro m.m. Men jag har något litet emot dig: att du där har dem, som hålla sig till Baalams lära, vilken lärde Balak att söka bringa Israels barn på fall, att de skulle äta avgudaoffer och öva skörlevnad. Så har du ock dem, som på lika sätt hålla sig till nikolaiternas lära. Bättra dig; annars kommer jag snart och skall strida mot dem med min muns svärd. Den som har öra, han höre, vad Anden säger församlingarna!* (V. 12-27).

Märkom, märkom! »Du har där dem, som hålla sig till Balaams lära» m.m. Så handlar den helige, rättfärdige Domaren! Först erkänner han, att församlingen var en kristlig församling; »du håller dig till mitt namn och har icke förnekat min tro»; »Hören vad Anden säger församlingarna». Sedan straffar han församlingen för dess fel, dess vårdslöshet om läran, dess slapphet i kyrkotukten, och säger: »Men jag har något litet emot dig, att du där har dem, som hålla sig till Balaams lära», som (nämligen Balaam) bland annat lärde skörlevnad; och *nikolaiternas lära*, vilka lärde lika med Balaam, att skörlevnad var något, som gick an; dels hade grova villfarelser om Kristi person, i det de förnekade hans gudom. Och vad säger Herren härom? Jo, han säger: »du

har där dem, som så lära; bättra dig! - annars kommer jag snart och skäll strida mot dem med min muns svärd. Men - hören, hören! - han säger icke: Du, du håller dig till Balaams lära» m.m. Han säger: Du har där dem, som hålla sig till Balaams lära, men kallar det icke själva församlingens lära, utan säger: »du (själv) har icke förnekat min tro».

Om Herren Kristus hade samma sätt att döma, som våra separatister, skulle han till församlingen i Pergamus sagt: *Du, du håller dig till Balaams lära, du lärer skörlevnad och min gudoms förnekande!* Uti v. 20 säger Herren om församlingen i *Tyatira* uttryckligt, att den *»hade fördrag»* med den falska profetissan *Jesabel*, som lärde och förförde hans tjänare att öva skörlevnad m.m. Och likväl sade han icke, att denna lära var *församlingens* lära, fastän församlingens föreståndare begick det straffvärda felet, att *»han tillstodde»* henne att så lära.

Så skiljer Kristus mellan församlingens *lära* och församlingens *brottslighet* - dess vårdslöshet om läran - samt de villfarelser, som i följd därav kunna här och där finna rum. Och oaktat ett så svårt förfall inom dessa församlingar ser jag icke, att Kristus bjöd de *trogna* att övergiva dem. Och varför det? Därför att församlingen själv, såsom *församling*, ännu *»höll sig till hans namn och icke hade förnekat hans tro»* (v. 13). *Den som har öron, han höre, vad Anden säger församlingarna!* och besinne sig, att han ej lättsinnigt och själviskt talar, vad han vill, utan att vi skola göra Gud räkenskap för vad vi härom tala och göra!

Om vi nu ville döma om vår församling efter det sätt, varpå Kristus dömde om församlingen i Pergamus, så skulle vi säga: Jag har något emot dig; men du har dock icke *såsom församling* förnekat Kristi tro. Såsom församling har du en gudomlig grundlära; men jag har emot dig, att du ej rätt vakat och vakar över densamma, utan *du har där dem* (lärare och böcker), som icke riktigt förkunna din egen lära, utan frambära människovisdom och verklära, och därmed giva enfaldiga själar ämnen till anstöt, samvetsoro och bekymmer. *Bättra dig!* Annars skall Herren snart komma och strida emot dig med sin muns svärd! Men, I trogna! behållen det I haven, att ingen må taga eder krona. Hållen eder fast till Herren och hans rena ord; men övergiven icke vår församling, såsom somliga hava för sed.

Korteligen: om vår församling är ett *avgudahus*, då böra visst alla kristna genast gå ut därifrån; ty icke kunna vi *»dricka Herrens kalk och onda andars kalk»* (1 Kor. 10:21). Om det är onda andars kalk, som där drickes, så gäller aposteln ord: *jag vill icke, att I skolen hava något gemensamt med de onda andarna!* (v. 20). Men vi borde dock besinna oss något, innan vi uttala en sådan hädelse. Vi böra göra oss reda för vad vi tro och tala, och icke låta varje starkt och överdådigt utrop förbrylla oss. Vi hava i det föregående sett, icke blott att vår kyrka har en gudomlig grundlära, utan att hon ock, såsom kyrka, ännu vidhåller och försvarar densamma, om hon ock icke med tillbörlig omsorg vakar över dess renhet.

Även har hon bägge sakramenten med sina rätta beståndsdelar bibehållna: ty vi borde alla av våra symboliska böcker och andra Luthers förklaringar hava lärt, att sakramenten bestå av *intet mera* än *Kristi egna ord* (instiftelseord) och de *synliga jordiska tingen* (i dopet: *vattnet*; i nattvarden: *brödet* och *vinet*;) att således den inledningsformel, de böner och förklaringar, som av människor blivit tillsatta i våra handböcker, icke röra själva sakramenten, utan, om de ock äro felaktigare i den ena handboken och bättre i den andra, själva sakramentet icke därför är bättre eller sämre. Om vi därjämte hava lärt att skilja mellan *kyrkans lära* och mellan varje *särskild lärarens* enskilda tro och lära, så behöver ock ingen bekymra sig över de svar, som barnen skola avgiva vid konfirmationen (vilket har varit en av separatisternas skrupler); ty när barnen tillfrågas, om de tro, att denna lära är en gudomlig sanning, så är det icke fråga om någon deras lärarens enskilda lära eller några felaktiga *förklaringar* av den apostoliska tron och kristendomens övriga huvudstycken, utan det är fråga om den *apostoliska tron själv*, om dessa *huvudstycken själv*, således om hela kyrkans rena grundlära.

Och om barnen förklarade detta vara sin mening, nämligen att de tro vår rena evangeliskt lutherska lära, som åtminstone i Luthers lilla katekes blivit dem meddelad, så skola de sannerligen icke för sådan sin tro uteslutas av kyrkan och förmenas sakramenten. Sådant skulle endast ske i den katolska kyrkan.

Slutligen är det ock en mycket giftig och fördärvlig *sammanblandning* att de icke skilja mellan utgåendet från världen och utgåendet från kyrkan. Att skilja sig från världen, utgå från orättfärdighet, att fly falsk lära m.m., det göra de till detsamma, som att utgå från kyrkan. De uppläsa ur 2 Kor. 6, att vi icke skola bära främmande ok tillsamman med otrogna; ur Joh. 10 om fårens art att icke höra och följa den främmande rösten; ur 2 Joh. v. 10, 11, att man skall fly en kättersk människa m.m., och säga: »där är skriftens klara ord»; »så länge icke sådana skriftens ord blivut utplånade, kunna vi icke eftergiva våra påståenden».

O, man borde dock frukta sig för Guds höga majestät över ett sådant självsvåld med skriften, ett sådant *lättsinnigt* och *vårdslöst* tal om heliga ting! Var och en vakte sig! Eller kan då en kristen icke fly världen, utgå från orättfärdighet, fly främmande röster m.m., fastän han i den utvärtes blandade kyrkans allmänna gemenskap tar sakramenten uti dess tempel? Då har ock Kristus burit främmande ok tillsamman med otrogna, då han i 30 år var medlem av den judiska kyrkan, tog sakramenten inom hennes sköte och årligen gick upp i templet - i 30 år såsom en tyst åhörare!

Då hava de trogna i Pergamus och Tyatira burit främmande ok tillsamman med dem, som höllo sig till Balaams och nikolaiternas lära, när de icke gingo ut från dessa församlingar?! Vi mena, att även vi hava allt tillfälle att gå ut från världen och orättfärdigheten, att fly främmande röster och kätterska människor, fastän vi icke gå ut från den utvärtes kyrkogemenskapen med den yttre församlingen, som alltid består av både levande och döda medlemmar, - här en församling, som dock till sin egen lära, sin grundlära och sin grundförfattning, är den mest bibelenliga, som vi känna, om ock vanskött och i många stycken förfallen. Vi få ändå var dag gå ut från orättfärdighet, dö världen och fly främmande röster.

Käre vänner! Summan av allt, vad vi härtills funnit, är således, att vår kyrka, väl övertäckt av de ogudaktigas hop - ogudaktiga både bland folk och lärare - väl i många fall vårdslös om lärans renhet, väl i mycket beklagansvärt förfallen, dock har en *utvärtes* Kristi *församlings* kännetecken, nämligen *Kristi lära* till sin grundbekännelse och *Kristi sakrament* efter Herrens instiftelse oförändrade; att man således inom hennes sköte kan vara en kristen, kan få nära sig med rent Guds ord, får riktiga sakrament, kan bekänna sanningen med både ord och gärning; och av allt detta följer, att det icke är någon *nödvändighet* att utgå från kyrkans yttre gemenskap. Och detta var det första, som I haven önskat, att jag med Gud, hans ord och hans yttersta dom för ögonen skulle utreda: - vilket jag ock med Guds nåd hoppas hava gjort.

Men nu återstår ännu det, som ensamt kunnat vara nog att bringa oss till stillhet i denna sak och just är den klippa, mot vilken våra separatistiska bröders lilla farkost skall förr eller senare stranda. Jag frågar: vad hjälper det oss att vilja bota ett ont med ett läkemedel, som är värre än sjukdomen själv? Om ock allt, vad de anmärkt mot kyrkan, vore riktigt anmärkt - vilket det dock icke är - men *om* det ock så vore, så är dock det verk, som de själva frambragt, i dess närvarande skick sämre, än det de övergivit. Detta består däruti, att de bildat en församling och handhava sakramenten, men utan invigda präster. Ett inre medvetande om Guds ordning, nämligen, att folket väl må *kalla* lärare, men icke *inviga*., utan att detta (invigandet) av begynnelsen alltid tillhört de invigda, har gjort, att de ej förmått sig till att inviga sina föreståndare till ämbetet. Då jag frågade några av dem: Haven I ock med händer påläggning invigt eder föreståndare till präst? svarade de: »Å, nej - detta har skett i all enfald, att vi bådo honom åtaga sig det.»

Ack, det gör mig ont om de gudfruktiga och menlösa ibland dem! Herren hjälpe dem till frid och stillhet! Men se nu! Om man talar med deras anförare om denna deras mest ängsliga sak, då *försva* de likväl med orden den satsen, att folket kan inviga präster, samt utdela sakramenten - men otvivelaktigt tala de då under inre samvetsoro. De anför till stöd för nämnda sats i synnerhet tvenne ställen av Luther: det ena Ep.-Post 65 § 7; det andra ur Concordia Pia, Schmalkaldiska artiklarna, den om *biskoparnas makt*. * Dessa ställen hava de dock missförstått. På förra stället säger Luther, att »varje kristen är genom tron en *andlig präst* och *konung*; därför gör tron, att vi kunna förrätta prästämbetet, såsom predika, bedja, utdela sakramenten». Men strax nedanför

står: »ehuruväl det *utvärtes ämbetet* skall av församlingarna anbefallas åt en allena»; och åter: »Tron gör förstfödsrätten, som har med sig herravälde och prästerskap; men andligen, säger jag; ty» m.m.

Den, som uppriktigt här blott vill förstå Luthers mening, märke på orden: »andligen, säger jag»; *andlig* präst och konung»; och däremot: »det *utvärtes ämbetet*». När han då säger, att varje kristen kan förrätta prästämbetet, - även utdela sakramenten, - så måste *det* handla om *nödfall*, icke om en *beständig ordning inom kyrkan*, - vilket bleve en *beständig ordning*. Skulle det icke sålunda förstås, så talade Luther rakt emot sig själv och emot skriften och kyrkohistorien. Bedja samt bekänna Kristus, lära och förmana varandra inbördes, så mycket ske kan utan att försumma sin jordiska kallelse - det gör skriften till en gemensam plikt för alla kristna (1 Kor. 14:1, 3, 5, 39; Kol. 3:16; Jud. v. 20, 22, 23; 1 Tess. 5:11, 14).

Men sakramentens förvaltande har, enligt skriften och kyrkohistorien, alltid tillhört det yttre ämbetet, varifrån man endast i nödfall gjort undantag. Men på en nödfallshandling kan aldrig en kyrka och dess beständiga ordning byggas. Det är därför nödigt att väl göra skillnad mellan *andligt* prästerskap och det *utvärtes ämbetet*. Den, som icke vill göra det, besinne, att så väl här hos Luther som ock uti Uppb. 5:10: »Och haver gjort dem åt vår Gud till ett konungadöme och till präster - står lika så väl, att vi äro konungar, som att vi äro präster. Den, som då ej vill skilja mellan *andligt* och *yttre prästerskap*, skulle ju med samma skäl icke heller skilja mellan *andligt* och *yttre konungadöme*, utan även anse sig vara kallad att vara en världslig konung.

Det andra stället, som de anföra till stöd, var det i *Concordia Pia*, i synnerhet på sid. 254 av förut nämnda upplaga, nämligen orden: »Av allt detta är nu klart, att församlingen äger rätt att välja och ordinera präster. Därför, när biskoparna äro kättare eller icke vilja ordinera skickliga och tjänliga personer, så äro kyrkorna för Gud skyldiga att ordinera åt sig själva kyrkoherdar och kyrkotjänare.» Här mena de, att det är alldeles bestämt, att *folket* kan inviga präster; men det är icke alldeles säkert, att detta var Luthers mening; ty av några föregående ord synes, att Luther i ordet »församling» även *inbegriper dess lärare*, då han med anledning av Jes. 4: 8, 11, säger: »Och ibland de gåvor, som *egentligen tillhöra församlingen*, räknar han (Paulus) herdar och lärare.» För det andra säger han uttryckligt, att hans förhållande här icke är att tala om *folkets* makt, utan om förhållandet mellan *biskoparnas* och de *andra prästernas makt*; ty så slutar han: »Vi hava nu handlat om prästvigningen, vilken endast gjort någon åtskillnad mellan *biskoparna* och de *andra prästerna*, såsom Hieronymus säger.» Ty anledningen härtill var, såsom i artikelns början står, att Hieronymus yttrat: »Ty vad gör en biskop, det en präst icke ock gör, undantagandes prästvigningen?»

Hela meningen är således den, att när en biskop icke vill ordinera dugliga präster, så kan församlingen genom sina andra präster göra det, när brist på lärare någonstades uppstår. Att detta var meningen, synes av det exempel, Luther anför av »det den allmänna församlingens bruk», som står på samma 254:e sida. Men jag har redan talat för vidlyftigt härom. Den, som ännu i detta mål är enträgen, läse i de stora biblarna, i sakregistret (det första av registren) under Litt. P., om *predikoämbetet*, följande: »Makten till att *utvälja* och *kalla* predikanter har Gud icke givit åt något särskilt stånd, utan åt hela församlingen, vilken består av det andliga, världsliga och husståndet m.m., emedan ock församlingen bör pröva lärarna m.m. Men *prästvigningen* och *ordinationen* tillkommer *allena predikoämbetet*, 1 Tim. 4:14; 2 Tim. 1: 6; Tit. 1: 5; 2 Tim. 2: 2.»

Att detta icke är »blott människobud», utan Guds heliga ordning, därom kan man övertygas av *Luthers förklaringar över epist. till Galaterna*, första kap. och första verserna, där han visar, huru det utvärtes predikoämbetet allt ifrån apostlarna kommit genom de invigdas händers påläggning ända till oss. Detta hava dock våra separatistiska bröder i verk och gärning erkänt, då de icke företagit någon invigning.

Men att oinvidga utdela altarets sakrament, är lika stridande mot ordet och kyrkohistorien, såsom redan är visat. Därom kan ock läsas, till slutligt avgörande, i samma bibelregister under Litt. N. om *nattvardens sakrament*: »Medelpersonen, som förvaltar det, bör *nödvändigt* vara en *ordinerad* och lagligen kallad *prästman*; ty Kristus har anbefallt det åt apostlarna.» Här står: »nödvändigt». Ja, saken är denna: Man har av ålder icke

ens velat antaga *nödfall* i avseende på nattvarden, emedan man dock den förutan kan hava Kristus. (Se dr Speners teol. betänkanden, sv. övers. pag. 303-305.) Och skulle icke häruti en viss ordning iakttagas, o, vilken villervalla och samvetsnöd det då skulle bliva!

Tänkom oss, om vem som helst kunde giva sitt folk, eller vem som begärde det, Kristi lekamens och blods sakrament, vilken jämmerlig oordning! Huru kunde ett grannlaga samvete vara tillfredsställt och förvissat, att det verkligen vore Herrens nattvard, det man på sådant sätt undfinge? Huru skulle icke den korintiska oredan här bliva en beständig och nödvändig följd, nämligen denna: *att man icke dömde rätt om Herrens lekamen!*» Så långt ur vårt brev.

Att här införa detta har under tiden varit oss mindre angenämt, i synnerhet emedan vi veta, att våra separatistiska bröder äro föremål för hela den otrogna hopens fräcka smädelser, och det skall synas dem, såsom voro ock vi på den hopens sida, liksom Luther i striden mot vederdöparna måste anses stå på de påvisses sida. Många otrogna torde ock vilja tyda detta, såsom vore det vår mening, att allt är väl med vår kyrka, dess präster och dess »nya böcker»; då vi däremot anse det stå så till, att om ingenting göres till lindring för de suckande kristnas samveten, så skall Herren snarligen komma och med sin muns svärd strida emot den kallsinniga sömnaktiga kyrkan (Uppb. 2:16).

Nej, vi hava endast velat visa, vad kristna i denna bekymmersamma ställning hava att göra. Pröven det - men med allvar, men med Gud, hans heliga ord och hans yttersta dom för ögonen! Låten icke köttet regera och föra eder, varken till klenmod eller övermod och otålighet, utan vare blott sanningen vår ledare. Det är lätt att knorra, anmärka fel, klaga och uppröra sinnena, men icke så lätt att sedan lugna och leda dem. Låtom oss i denna upprörda tid handla med besinning, tänka och tala med skäl och sans.

Å andra sidan är det ock lätt att sova och förglömma sin plikt. Måtte vi väl se till, vad vi hava att göra, och stå väl grundade på sanningen! Men framför allt är det av vikt att genast *göra* vad vi finna vara vår plikt; att vi icke lättsinnigt tänka och tala på ett sätt, men handla på ett annat. Den som håller något för synd, men fortfar att göra det, honom är det bestämt synd. Den som anser något vara sin plikt, men icke gör det, honom är det synd (Rom. 14). Vad vi för vår del anse i närvarande ställning vara vår plikt, är *bedja* - ja, bedja både Gud och överheten om någon hjälp - men först och sist bedja Gud för vår arma kyrka, - ty där är mycket att beklaga - och bedja honom nådigt förlåta våra och våra fäders synder och bortlägga det onda, han håller i sin hand över oss, och giva oss det goda, uppväcka nitiska och trogna arbetare i sin säd, bortrensa förargelsens frökorn och giva sitt folk frid och välsignelse. Låtom oss sedan fly ordaträtor, fly onödigt grävande i dessa frågor, som icke giva liv, utan uttorka anden; såsom vi redan sett många så försjunkna i denna fråga om kyrkan och hennes brister, att Kristus, nåden, gudaktigheten, bönen, ja, domen, barmhärtigheten och tron blivit ett intet för deras hjärtan. Nej, måtte vi i dess ställe tillväxa till den invärtes människan, och så, med denna nåd i hjärtat, såsom en levande springkälla, även sprida välsignelse i vår omgivning. Det förläne oss Herren nådeligen! *Stå upp, Herre, och förbarma dig över Sion; ty det är tid, att du bevisar det nåd, och stunden har kommit, för dina tjänare älskar dess stenar, de lider med dess grus.*

C-O Rosenius 1849

© Pietisten 2026

Texterna får användas fritt om ditt syfte är att främja Kristi rikes tillväxt.

www.pietisten.com